

Rīgas Bērnu, jauniešu un ģimenes atbalsta centra jauniešu sociālās funkcionēšanas matemātiskais modelis

Rīgas valstspilsētas pašvaldības Labklājības departaments 2025

Pētījuma kopsavilkums

Pētījums analizē Rīgas Bērnu, jauniešu un ģimenes atbalsta centra (JAC) jauniešu sociālās funkcionēšanas līmeni un tā izmaiņas laika gaitā, izmantojot matemātisko modelēšanu un longitudinālus datus. Analīze balstīta uz sociālās funkcionēšanas novērtējumiem, kas veikti trīs secīgās vērtēšanas reizēs, ļaujot identificēt gan sociālās funkcionēšanas sākotnējo līmeni, gan tās attīstības dinamiku. Pētījumā izmantota Latent Growth Curve Modeling (LGCM) statistiskā metode, kas ļauj modelēt individuālās attīstības trajektorijas un identificēt faktorus, kas ietekmē sociālās funkcionēšanas līmeni un tā izmaiņas laika gaitā.

Rezultāti liecina, ka jauniešu sociālā funkcionēšana vidēji uzlabojas laika gaitā, tomēr pastāv būtiskas individuālas atšķirības starp jauniešiem. Būtiskākie faktori, kas ietekmē sociālās funkcionēšanas līmeni, ir izglītība un attiecību kvalitāte, kas pozitīvi ietekmē sākotnējo sociālās funkcionēšanas līmeni, bet vienlaikus augstāks attiecību kvalitātes līmenis saistīts ar lēnāku turpmāko uzlabojumu tempu. Pētījums apstiprina nepieciešamību pēc individualizētas pieejas darbā ar jauniešiem, ņemot vērā viņu individuālo sociālās funkcionēšanas līmeni un attīstības trajektoriju.

Problēma un pētījuma aktualitāte

Jauniešu sociālā funkcionēšana ir būtisks indikators viņu spēju patstāvīgi funkcionēt sabiedrībā, uzturēt attiecības, plānot savu dzīvi un nodrošināt pamatvajadzības. Sociālās funkcionēšanas līmeni ietekmē dažādi faktori, tostarp izglītība, attiecības, atkarības un sociālekonomiskie apstākļi. Tomēr līdz šim ir bijis ierobežots sistemātisks longitudināls izvērtējums par to, kā jauniešu sociālā funkcionēšana mainās laika gaitā un kādi faktori nosaka šīs izmaiņas.

Īpaši būtiski ir identificēt, vai sociālā funkcionēšana uzlabojas intervenču un atbalsta rezultātā, kā arī noteikt, kuri faktori veicina vai kavē šo attīstību. Tas ir kritiski svarīgi sociālā darba, jaunatnes politikas un sociālās rehabilitācijas plānošanā, jo ļauj izstrādāt efektīvākas, uz pierādījumiem balstītas intervences un individuāli pielāgotu atbalstu jauniešiem ar dažādu sociālās funkcionēšanas līmeni.

Pētījuma mērķis

Pētījuma mērķis ir izstrādāt matemātisku modeli JAC jauniešu sociālās funkcionēšanas attīstības analīzei, identificēt sociālās funkcionēšanas izmaiņas laika gaitā un noteikt faktorus, kas ietekmē sociālās funkcionēšanas sākotnējo līmeni un tās attīstības dinamiku.

Papildu mērķis ir novērtēt individuālās atšķirības sociālās funkcionēšanas attīstībā un noteikt, vai sociāldemogrāfiskie un sociālie faktori, piemēram, izglītība, attiecības, dzimums, vecums un atkarības, ietekmē sociālās funkcionēšanas līmeni un tā izmaiņas.

Pētījuma dizains un metodoloģija

Pētījums balstīts uz longitudinālu JAC kvantitatīvu datu analīzi, izmantojot jauniešu sociālās funkcionēšanas novērtēšanas anketu datus. Dati atlasīti par periodu no 2020. gada 1. janvāra līdz 2024. gada 31. decembrim, kopumā ietverot 30,5 tūkstošus ierakstu, kas atbilst 1274 anketām un 661 jaunietim. No šī kopuma analīzei atlasīti 104 jaunieši, kuriem veikti trīs secīgi sociālās funkcionēšanas novērtējumi, kopumā analizējot 312 anketas.

Sociālā funkcionēšana tika definēta kā komplekss rādītājs, kas sastāv no 24 parametriem, tostarp attiecības un komunikācija, izglītība, nodarbinātība, finanšu plānošana, sociālā aktivitāte, veselība, atkarības un ikdienas dzīves prasmes. Katrs parametrs tika vērtēts trīs punktu skalā, veidojot kopējo sociālās funkcionēšanas rādītāju ar maksimālo vērtību 72 punkti.

Datu analīzē izmantota Latent Growth Curve Modeling (LGCM) metode, kas ļauj analizēt izmaiņas laika gaitā un identificēt faktorus, kas ietekmē attīstības trajektoriju. Šī metode ļauj modelēt gan grupas vidējās tendences, gan individuālās attīstības atšķirības, nodrošinot augstu analītisko precizitāti un iespēju prognozēt sociālās funkcionēšanas attīstību.

Analīzē tika iekļauti šādi neatkarīgie mainīgie: vecums, dzimums, atkarības (alkohola, narkotiku, azartspēļu, nikotīna), izglītība un attiecību kvalitāte. Sociālās funkcionēšanas izmaiņas tika analizētas trīs secīgos novērtēšanas punktos, ļaujot identificēt attīstības dinamiku.

Galvenie pētījuma secinājumi

Pētījuma rezultāti liecina, ka jauniešu sociālās funkcionēšanas sākotnējais līmenis vidēji ir aptuveni 67 punkti no maksimāli iespējamiem 72 punktiem, kas norāda uz relatīvi augstu sociālās funkcionēšanas līmeni kopumā. Tomēr starp jauniešiem pastāv būtiskas individuālas atšķirības, ar tipisku variāciju aptuveni ± 5 punkti, kas norāda uz heterogēnu jauniešu grupu.

Laika gaitā sociālā funkcionēšana statistiski nozīmīgi uzlabojas, vidēji pieaugot par 1,5 punktiem starp katrām divām vērtēšanas reizēm, ar 95% ticamības intervālu no 0,8 līdz

2,1 punktiem. Tas apliecina pozitīvu attīstības tendenci un norāda uz iespējamu sociālā atbalsta un intervenču efektivitāti.

Izglītība un attiecību kvalitāte ir nozīmīgākie faktori, kas ietekmē sociālās funkcionēšanas sākotnējo līmeni. Katrs izglītības līmeņa pieaugums saistīts ar sociālās funkcionēšanas pieaugumu par 5,3 punktiem, savukārt attiecību kvalitātes pieaugums saistīts ar sociālās funkcionēšanas pieaugumu par 6,4 punktiem. Savukārt vecums, dzimums un atkarības nav statistiski nozīmīgi faktori sociālās funkcionēšanas sākotnējā līmeņa noteikšanā.

Vienlaikus konstatēts, ka augstāks attiecību kvalitātes līmenis saistīts ar lēnāku sociālās funkcionēšanas pieaugumu laika gaitā, samazinot pieauguma tempu vidēji par 2,7 punktiem. Tas, visticamāk, skaidrojams ar griestu efektu, jo jauniešiem ar augstāku sākotnējo sociālās funkcionēšanas līmeni ir mazāks potenciāls turpmākam uzlabojumam.

Kopumā pētījums apstiprina, ka jauniešu sociālā funkcionēšana ir dinamisks process, kas laika gaitā uzlabojas, tomēr šo attīstību būtiski ietekmē individuālie faktori, īpaši izglītība un sociālās attiecības. Rezultāti uzsver nepieciešamību pēc individualizētas pieejas sociālajā darbā un jauniešu atbalsta programmās, balstoties uz katra jaunieša individuālajām vajadzībām, sociālās funkcionēšanas līmeni un attīstības potenciālu.